INTERVIEW Mirthe Snoek en Janne de Hoop

Wol begint aan wedergeboorte

In Nederland zorgen schapen voor begrazing, vlees- en zuivelproductie. Als 'restproduct' leveren ze nog eens 1,5 miljoen kilo wol. Doen we (bijna) niks mee: 95 procent belandt met een beetje pech in de verbrandingsoven. Het kersverse Hollands Wol Collectief wil die wol redden want 'iedereen snapt dat dit doodzonde is', stellen Mirthe Snoek (29) en Janne de Hoop (30).

FOTO GIJS VERSTEEG FOTOGRAFIE

Janne de Hoop (l) en Mirthe Snoek zijn klaar om de wolberg tegen te gaan. FOTO ANNE-LAURE KOK

Dat er zo weinig met de geschoren vachten van de viervoeters wordt gedaan is een proces van jaren geweest, weet het tweetal. „We gebruiken het steeds minder voor kleding. De laatste jaren ging het bijna allemaal naar China om onder andere als vulmiddel gebruikt te worden. Ook die vraag werd minder en de prijs daalde, waardoor schapenboeren minder investeerden in de kwaliteit van de vachten."

Kwaliteit die vooral beïnvloed wordt door de manier van fokken van de dieren. „Verder stegen in coronatijd de transportkosten waardoor de vraag vanuit China nog meer daalde." Het gevolg: boeren scheren hun schapen in het voorjaar, slaan de wol op in hun stallen totdat ze in de winter die ruimte nodig hebben voor de dieren. „En dan brengen ze het vaak maar naar de vuilstort."

> **We zijn er klaar voor om een serieuze deuk te slaan in de wolberg**

Isolatie

Eeuwig zonde want wol is te gebruiken voor kleding, bij de isolatie van huizen, geluidsisolatie of luchtzuivering om maar een paar voorbeelden te noemen. Ondertussen is in Nederland de kennis en de machines om het product te verwerken verdwenen.

BlueCity, een platform voor circulair ondernemerschap, en de provincie Zuid-Holland organiseerden een 'hackathon' om alle partijen, van duurzame ondernemers tot wolverwerkers en bouwbedrijven, bij elkaar te brengen. Bij zo'n hackathon gaan de deelnemers gezamenlijk aan de slag om oplossingen voor problemen te bedenken. „Want vanaf het begin was duidelijk dat niet één partij het probleem kon oplossen, daarvoor was de hele groep nodig." De eerste bijeenkomst was in maart en wat bleek: niet het verzinnen van nieuwe producten en toepassingen was het probleem, dat zat in de bewerkingen en processen daarvoor.

Hollands Wol Collectief

Na die eerste sessie besloten ze de krachten te bundelen en het Hollands Wol Collectief op te richten. Het doel: de (weder)opbouw van verwerkingsketens in Nederland van aankoop, verwerking tot (door) verkoop. „Dan heb je het ook over de kwaliteit van de wol; de schapen zijn daar niet op gefokt dus soms moet je eerst in gesprek om dat te verbeteren." Begin juli was het collectief een feit. Met De Hoop en Snoek, beide deelnemer aan de hackathon en productontwerpers, aan het hoofd.

Waar ze tegenaan lopen? „Veel te weinig tijd", roepen de dames lachend. Het is een pittige, tijdrovende klus. Neem nou alleen het sorteren van de wol. „Je hebt A-, B- en C-kwaliteit wol", legt Snoek uit. A van de flanken en van jonge(re) dieren. B van de buik, C van de billen en poten, vaak vol 'strootjes en stront' of bruine danwel langharige wol.

Eerlijke prijs

„A is bijvoorbeeld geschikt voor kleding, B als vulmiddel en C als compost. Die kwaliteiten moeten bij het scheren al gesorteerd worden." Wolwasserijen en -spinnerijen zijn er niet meer in Nederland, vandaar dat voor deze bewerking de wol naar België, Engeland of Italië verscheept wordt. „Dat willen we dus terugbrengen naar Nederland én we willen een eerlijke prijs voor iedereen, van de boeren tot degenen die het eindproduct maken."

> **Aanmeldingen van boeren om wol te leveren stromen binnen**

Keten opzetten

De aanmeldingen van boeren stromen ondertussen binnen. „Dat hebben we helaas tijdelijk op pauze moeten zetten, eerst moeten we de hele keten goed opzetten." Om die te testen ligt er tweeduizend kilo wol afkomstig van de stadskudde van Rotterdam klaar. „Daar doen we in oktober een pilot mee." De doelstelling voor dit jaar: vijfduizend kilo verwerken en over twee jaar die hele berg van 1,5 miljoen. „We zijn er klaar voor om een serieuze deuk te slaan in de wolberg."

Yvonne Hulsbos

Van afval naar grondstof of design

I-did factory vervilt wol tot designproducten, The Knitwit Stable breit er fashion items van. CircuWall uit Alblasserdam gebruikt het voor biobased voorzetwanden voor thermische isolatie, geluidsisolatie en luchtzuivering. Nest architect, voor de dieren, onderzoekt de mogelijkheden voor groendaken met wol. Natalie Wool & Snijmeesters, zetten de wol om in een korrel die als bodemverbeteraar gebruikt kan worden.

'Wolindustrie móét gewoon weer in Nederland kunnen'

„Als het over wol gaat komt The Knitwit Stable al snel bovendrijven", zegt Reina Ovinge (54), oprichtster van het bedrijf te Baambrugge.

Na een lange carrière als inkoper en producent in de modewereld besloot ze dat het anders moest. Daarom heeft ze sinds 2013 haar eigen kudde: vijfentwintig schapen en evenveel angorageiten (mohairwol). Daarnaast zeventien breimachines en twee industriële, die ze inzet voor haar eigen kledinglabel, labels als Scotch&Soda en Joe Merino en die te huur zijn voor bijvoorbeeld studenten van de modeacademie.

„Het is mooi om het hele proces van schaap tot eindproduct te begeleiden. Van landmanagement, dierenwelzijn tot trui of vest." Ook zij laat de wol nu noodgedwongen in het buitenland wassen en spinnen. „We hadden hier een hele wolindustrie; dat móét gewoon weer in Nederland kunnen."

Kennis

Voor het collectief heeft ze veel kennis ingebracht, in de toekomst wil ze wol afnemen om te verwerken. „Wollen kleding is biologisch afbreekbaar, is temperatuur- en vochtregulerend en zelfreinigend. Je hoeft het maar één keer per jaar te wassen", prijst ze het materiaal. Vergelijk dat maar eens met synthetische kleding gemaakt uit aardolie.

Reina Ovinge van The Knitwit Stable. FOTO HENK RISWICK

'Tijd om op te schalen'

Haarlemmer Natalie Bogtman (42) verwerkt al een paar duizend kilo wol per jaar in haar eigen bedrijf 'Natalie Wool'. „Afkomstig van mijn eigen schapen, Drentse heideschapen en rackaschapen."

Ze vervilt de vachten tot interieurproducten, maakt er 'WaardeWol' voor uitvaartproducten van en geeft workshops vilten. Samen met haar partner Maarten van Dam, (mede)eigenaar van het bedrijf Snijmeesters, bedacht ze een nieuw product: wolkorrels van C kwaliteit wol. „Bij de hackaton hebben we een pelletmachine van een andere deelnemer geleend, daarmee hebben we plantenkorrels gemaakt." Want wol brengt vocht in de bodem, composteert goed, zit vol met stikstof en andere waardevolle stoffen voor planten. Allemaal aangetoond in een analyse gemaakt door Laboratorium Dumea Agro Advies. ORO is de naam waarmee ze de korrels op de markt gaan brengen. „Dat staat voor 'goud' in het Spaans en is de afkorting van 'Overige Reststromen Opwaarderen'. De eerste tien kilo is klaar, nu is het tijd om op te schalen.

Natalie Bogtman met haar schapen. FOTO MARK WIJSMAN

MUSEUMSCHATTEN

Bioloog Auke-Florian Hiemstra beschrijft elke week een bijzonder stuk uit de collectie van Naturalis. Wil je weten waar je het object in het museum kan vinden? Dat laat hij zien op zijn Instagram: @aukeflorian.

Naturalis Biodiversity Center

Bliksem nog aan toe

Alsof het twee lange armen van een skelet zijn, zo ziet dit object eruit. Meterslange armen, opgebouwd uit kleine stukjes, die wel op kleine vingerkootjes lijken. Zulke armen die in horrorverhalen, tijdens donder en bliksem, plots boven de grond uitsteken. Nee, dit is geen zombieverhaal, maar wel iets dat tijdens een fikse onweersbui is ontstaan: de bliksembuis.

„Onweer, het begint flitsend, maar het eindigt altijd met gedonder", sprak Herman Finkers eens. De donder is het angstaanjagende geluid, maar de bliksem is waar je echt bang voor moet zijn. Dit is de elektrische ontlading die hele bomen kan opensplijten of versplinteren. De hitte van de bliksem is ook wat de donder maakt. De lucht rondom de bliksem wordt zo heet, dat het uitzet, en dat uitzetten van de lucht maakt een geluidsgolf. Maar die hete bliksem kan meer maken dan grommend geluid alleen: ook prachtig gesteente wordt erdoor gevormd.

Als een bliksemschicht inslaat op een zandbodem, dan worden de zandkorrels zo heet dat ze smelten: gefrituurde grond. Zo vormt zich een stuk natuurlijk glas, fulgariet genaamd. Al ziet dit glas er niet per se doorzichtig uit omdat aan de glasbuis half gesmolten zandkorrels plakken. Zo'n verstilde bliksemstengel kan meterslang worden en prachtig vertakken.

Auke-Florian Hiemstra FOTO ALEXANDER SCHIPPERS

Dit exemplaar uit 1939 komt uit het Hulsthorsterzand - een stuifzandgebied - waar hij door niemand minder dan Niko Tinbergen werd opgegraven. Tinbergen was grondlegger van de gedragsbiologie en won daar zelfs een Nobelprijs mee. Terwijl hij met vrienden aan het wandelen was, zag hij wat stukjes fulgariet op het zand liggen en voelde in de grond of het doorliep. En warempel, dat deed het. En zo begonnen ze met uitgraven. Het gaat om zeer fragiel materiaal en om de paar centimeter brak de buis af, maar alles werd goed genummerd en later in wat nu Naturalis is weer geconstrueerd. Een uniek museumstuk: een flitsend object!

Tinbergen deed onderzoek naar het gedrag van dieren, maar hoe het klimaat zich gaat gedragen, dat hangt af van ons.

Door het veranderende klimaat wordt het warmer en warmer, hebben we meer weersextremen en kunnen we ook vaker onweer verwachten. Is de klimaatcrisis nog af te wenden? Om met Finkers af te sluiten: „Zelfs het onmogelijke is mogelijk, want ook onweer is weer".

Monumenten in magische landschappen

Landgoederen met statige kastelen, historische boerderijen en oer-Hollandse molens. Naast natuur beheert Natuurmonumenten ook monumenten. Vaak zijn deze iconische bouwwerken onlosmakelijk verbonden met het landschap. Samen vertellen ze het verhaal van Nederland door de eeuwen heen. Tijdens Open Monumentendag op 11 en 12 september 2021 opent Natuurmonumenten de deuren van tientallen cultuurhistorische gebouwen. Kom kijken in bijzondere gebouwen die normaal gesproken niet toegankelijk zijn voor publiek.

Daarnaast zijn de mooiste tuinen van Nederland dit weekend te ontdekken. Van romantische stijl tot Hollands classicisme, Nederland kent een enorme rijkdom aan monumentaal groen.

Bekijk het complete overzicht op www.natuurmonumenten.nl

Elswout. FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS